خەڵکی تورکیا لەسەر جلە فڕێدراوەکانی ناو زبڵگاکان شەڕیانە.. رەزا شوان

لە ئەمڕۆدا، لە تورکیای ئەردۆگانی دا، تورکیای زیندانیستان، لە سایەی دەسەڵاتێکی دیکتاتۆری و فاشستیدا، ژمارەیەکی زۆری خەڵکی تورکیا بەدەست بێکاری و هەژاری و برسێتی و کوێرەوەرییەوە دەناڵێنن و بژێوی رۆژانەیان پێ دابین ناکرێت. زبڵگاکان و سەر زبڵخانەکان دەپشکنن و بە دوای بەرماوەی فڕێدراوی دەسەڵاتدارانی پارتەکەی ئەردۆگان (ناداد و ناگەشەکردوو)ی قورخکردووی دەسەلاتدا دەگەڕێن.

هەندێ لە چالاکوانان، لە هەندێ تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانی تورکیادا، چەند دیمەنێکیان بڵاوکردۆتەوە، کە ژمارەیەک لە هاوڵاتیانی تورکیا لەسەر کۆکردنەوەی جلوبەرگی کۆنەی فرێدراوی ناو زبڵگاکان شەڕیانە. لە بازاڕی شاری (تشاناک قەڵا) دا، کە جلوبەرگی لەبەرکراو و کۆنەی لێدەفرۆشن.

دوایش ئەوانەی کە بێکەڵک بێت و نەفرۆشرێت فڕێیاندەدەن و دەیانخەنە ناو زبڵگاکانەوە. ئەمەش هەلێکە بۆ خەڵکییەکی زۆری هەژارانی تۆرکیا، کە توانای کڕینی جلوبەرگی نە تازە و نە کۆنەیان نییە، وەکو مەرووڵە لەم زبڵگایانەدس دەگەڕێن، بۆ خۆیان و منداڵەکانیان ئەو جلوبەرگە فڕێدراوانە کۆدەکەنەوە. زۆر جاریش لەسەر پەلاماردانی ئەو جلوبەرگانەی ناو زبڵگاکانی (تشاناک قەڵا) لێیان دەبێت بە شەڕ. وەکو لە سایتی (کورونەس)ی تورکیدا، هەندێ لەو دیمەنانە بڵاوکراونەتەوە. ئەوەشیان نووسیوە:" کە ئەمە تەنیا پەڕەیەکی رەش نییە لە (تشاناک قەڵا)، بەڵکو پەڕەیەکی رەشیشە لە مێژووی تۆرکیادا".

بە هۆی دابەزینی نرخی لیرەی تورکییەوە لە چاو دۆلاری ئەمرێکی، رۆژ لە دوای رۆژ نرخی خواردەمەنییەکان و پێداویستییەکان و هۆیەکانی گواستنەوە و وزە بەرزتر دەبنەوە. هێندەی تر، بژیوی ژیانی هاوڵاتیانی تورکیا قورستر کردوون.

لەم دواییەدا، رێژی هەڵئاوسانی دراوی تورکی زیاتر (٣٦) لە سەد دایە، ئەمەش بازێکی گەورەیە، کە نزیکەی بیست ساڵە بە یەکەم جار گەیشتووە بەم ئاستە ئابڕوو چوونەی. لیرەی تورکی لە چاو دۆلاری ئەمریکییەوە لە ساڵی (٢٠٢١) دا، نزیکەی (٥٠) لە سەدا نرخی

لەدەست دا.
لە چەند راپرسی و رای خەڵکی لە شەقامەکانی تورکیادا، پێیان وایە کەلیرەی تورکی زیاتر (١٠٠) لە سەدا نرخی دابەزیوە.
ئاژانسی هەواڵی (رۆیتەرز) لە ئەنجامی ئەو راپرسییەی کە لەگەڵ (٤٩) شارەزای دراودا کردی، پێشبینی ئەوە دەکات کە ئەمساڵ (٢٠٢٢) دەبێتە ساڵی تاریکی بۆ لیرەی تورکی. پێیان وایە لەم ماوەی ئەمساڵەدا، تابێت لیرەی تورکی لە دادەبەزێت.
(عەلی باباجان) ی سەرۆکی پارتی دیموکراسی و پێشکەوتن (دەڤا) لە یەکەمین کۆنگرەی پارتەکەیدا، کە پێش ماوەیەک، لە گەڕەکی (بەشکتاش) لە ئیستانبول بەسترا، وتی: ”گەورەترین کێشە لە تورکیادا حکومەتە کە وڵات بەڕێوە دەبات” ئاماژەی بەوەش کرد و وتی:”گەر حکومەت بگۆڕێت، وڵات لە تاریکییەکی نوتەکدا، دەگۆڕێت بۆ رووناکی” باباجان وتیشی:”ئەگەر باڵدنە بە دەمیشیان بگرن، ناتوانن ئابووری تورکیا رزگاربکەن”
لە کاتێکدا، کە بەشێکی زۆری هاوڵاتیانی تورکیا، بەرماوەی خۆراک و جلوبەرگی کۆنەی فڕێدراوی ناو زبڵگاکان و سەر زبڵخانەکان کۆدەکەنەوە، ئەردۆگان لە کۆشکە (٦٠٠) ملیۆنییەکەیدا تەخشان و پەخشان بە پارەی میللەتەوە دەکات. بە فەرەکە نرخ (٦٠٠) ملیۆنییەکەی لەگەڵ (ئەمینە) خانی ژنیدا، گوزەری وڵاتان دەکەن و ئەمینە خان بە (٦٧) هەزار دۆلار جانتایەکی دەستی کڕی. باکیان پێ نییە خەڵکی رەشوڕووت و بێ جلوبەرگ ببن و بەبرسێتی و هەناسە ساردی سەربنێنەوە.
ئەردۆگان پارەی دەوڵەت بە بەرژەوەندی خۆی و بە بانگێشەی هەڵبژاردن خەرج دەکات بۆ ئەوەی لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی داهاتوو (٢٣) دووبارە هەڵیبژێرنەوە.
بەڵام بە پێی چەندین راپرسی، رۆژ لە دوای رۆژ، رێژەی لایەنگرانی پارتەکەی لە نزمبوونەوە دایە، رێژەی لایانگرانی پارتە ئۆپۆزسیۆنەکانیش لە بەرزبوونەوە دایە. زۆربەی خەڵکی تورکیا هیچ بڕوا و متمانەیەکیان بە قسە زۆرەکانی ئەردۆگان نەماوە، چونکە تەنیا قسەن کردەوەیان لەگەڵدا نییە.

١٠/ یانوار/٢٠٢٢